

Vissa åtgärder mot illegala vapen

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har gett skatteutskottet tillfälle att senast den 3 maj 2012 yttra sig över proposition 2011/12:109 Vissa åtgärder mot illegala vapen samt motion 2011/12:Ju12 av Kent Ekeröth (SD), kommittémotion 2011/12:Ju13 av Maria Ferm och Agneta Börjesson (båda MP), kommittémotion 2011/12:Ju14 av Lena Olsson m.fl. (V) och kommittémotion 2011/12:Ju15 av Morgan Johansson m.fl. (S) i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Skatteutskottet yttrar sig över propositionen i de delar som rör Tullverkets verksamhet, dvs. avsnitt 4.4 Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen samt motion 2011/12:Ju12 yrkande 3, 2011/12:Ju13 yrkandena 4–6, 2011/12:Ju14 yrkande 3 och 2011/12:Ju15 yrkande 3.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i avsnitt 4.4 Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen om att det i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett land inom Europeiska unionen införs en bestämmelse om straffansvar för den som låter bli att anmäla vapen och ammunition som förs in i Sverige. Utskottet avstyrker motionsförslag om att införselbevis ska uppvisas vid gränspasseringen, om att ge Tullverket olika uppdrag beträffande olovligen införda vapen, om en översyn av Tullverkets befogenheter och om att i regleringsbrevet ge Tullverket i uppdrag att prioritera vapensmuggling.

Till yttrandet har fogats tre avvikande meningar (S), (MP) och (SD).

Utskottets överväganden

Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar en bestämmelse om straffansvar för den som låter bli att anmäla vapen och ammunition som förs in i Sverige. Riksdagen avslår motionsförslag om att införselbevis ska uppvisas vid gränspasseringen, om att ge Tullverket olika uppdrag beträffande olovligen införda vapen, om en översyn av Tullverkets befogenheter och om att i regleringsbrevet ge Tullverket i uppdrag att prioritera vapensmuggling.

Jämför avvikande meningarna 1 (S), 2 (MP) och 3 (SD).

Propositionen

Regeringens lagförslag

Regeringen föreslår att det i 19 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen införs en bestämmelse om straffansvar för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet låter bli att till Tullverket anmäla vapen och ammunition som förs in till Sverige från ett annat EU-land. Straffet ska vara böter.

Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen och ammunition

Införsel och utförsel av vapen och ammunition regleras i olika författningar. Bestämmelser om tillstånd att föra in skjutvapen, vapendelar och ammunition till Sverige finns i vapenlagen och vapenförordningen (1996:70). Motsvarande bestämmelser om utförsel finns i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, förordningen (1992:1302) om krigsmateriel och, när det gäller överföring till ett annat land inom EU, i vapenförordningen.

Förutom nämnda reglering finns bestämmelser om anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen och ammunition. När det gäller införsel och utförsel inom EU regleras anmälningsskyldigheten i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen). Av 3 § 3 och 4 § andra stycket inregränslagen följer att den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut vapen och ammunition som avses i vapenlagen ska anmäla varan till Tullverket. Anmälningsskyldighet

föreligger också vid införsel från eller utförsel till ett område utanför EU:s tullområde. Denna skyldighet följer av de allmänna bestämmelserna om import och export i EU:s tullkodex och tullagstiftningen i övrigt.

Bestämmelser om straff för olovlig införsel och utförsel av varor finns i smugglingslagen. Bestämmelserna gäller för den som bryter mot ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel eller utförsel eller som för in eller ut en vara med stöd av tillstånd som har föranletts av oriktiga uppgifter eller underlåtenhet att lämna föreskrivna uppgifter. Skyldigheten att till Tullverket anmäla införsel eller utförsel av vapen och ammunition anses dock inte utgöra ett särskilt föreskrivet villkor för införsel respektive utförsel. Det får till följd att den som har tillstånd att föra in vapen och ammunition till Sverige inte kan dömas till ansvar för smuggling om han eller hon låter bli att anmäla införseln till Tullverket. Detsamma gäller för den som inte anmäler utförsel av vapen och ammunition som omfattas av ett giltigt utförseltillstånd.

Införsel och utförsel inom EU

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut vapen och ammunition utan att anmäla dessa till Tullverket kan alltså inte dömas för smugglingsbrott om föremålen omfattas av ett giltigt införsel- respektive utförseltillstånd. Anmälningsskyldigheten är inte heller straffsanktionerad i någon annan författning.

Av promemorian Genomförande av FN:s vapenprotokoll m.m. (Ds 2009:22) framgår att Tullverket anser att det är en brist att anmälningsskyldigheten inte är straffsanktionerad. Den som har rätt att driva handel med skjutvapen får beviljas ett generellt tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handelstillståndet. Eftersom tillståndet därmed inte är knutet till specifika vapen innebär en utebliven anmälan att Tullverkets möjligheter att kontrollera vilka skjutvapen som faktiskt förs in i eller ut ur landet avsevärt försvåras. Tullverket ges inte heller tillfälle att dokumentera införseln eller utförseln, vilket kan komplicera en framtida spårning av vapnen. Det innebär också att Tullverket inte kan lämna fullständiga uppgifter om införsel och utförsel av skjutvapen till Rikspolisstyrelsen i enlighet med den reglering som infördes år 2006 för att förbättra polisens kontrollmöjligheter över vapen som förs över gränsen. Uppgiftsskyldigheten regleras i förordningen (2006:527) om uppgiftsskyldighet för Tullverket om införsel eller utförsel av skjutvapen.

Regeringen anser att det är viktigt att anmälningsskyldigheten upprätthålls. I promemorian föreslås att endast underlåtenhet att anmäla införsel av vapen och ammunition kriminaliseras. Enligt regeringen framstår det som en omotiverad begränsning. Anmälningsskyldigheten syftar till att förbättra kontrollen av skjutvapen över lag. Det naturliga synes därför vara att straffansvaret omfattar såväl införsel som utförsel. Med stöd av underla-

get i detta lagstiftningsärende är det emellertid inte möjligt att föreslå att anmälningsskyldigheten vid utförelse av vapen och ammunition straffsanktioneras.

Sammanfattningsvis föreslås därför att straffansvar införs för den som inte till Tullverket anmäler vapen och ammunition som förs in till Sverige från ett annat EU-land. Regeringens bedömning är att detta utgör en tillräcklig åtgärd för att upprätthålla anmälningsskyldigheten vid införelse av vapen och ammunition. Därmed saknas det i nuläget skäl att, som Tullverket föreslår, som ett villkor för införelsen ställa krav på att tillståndsbevis ska uppvisas för Tullverket i samband med gränspassering. Att, som Sveriges advokatsamfund förespråkar, endast kriminalisera uppsåtligt handlande skulle enligt regeringens mening innebära att det straffbara området blir alltför begränsat. Även oakt samma gärningar bör således kriminaliseras.

Ett åsidosättande av den föreslagna straffbestämmelsen bör regelmässigt leda till en prövning av om vapenhandlartillståndet eller innehavstillståndet ska återkallas. Påföljden bedöms därför kunna stanna vid böter.

Det föreslagna straffansvaret bör införas i 19 § inregränslagen och inte, såsom föreslås i promemorian, indirekt genom en särskild bestämmelse i vapenlagen. Det kan inte uteslutas att det finns omständigheter som medför att en sådan gärning har ett så lågt straffvärde att det inte framstår som befogat med ett straffansvar. Den straffrihet för ringa fall som föreskrivs i 19 § andra stycket bör därför gälla även för det nya brottet. Bestämmelsen bör dock tillämpas restriktivt.

Införelse och utförelse utanför EU

I likhet med vad som gäller vid införelse och utförelse inom EU, utgör underlåtenhet att anmäla vapen och ammunition som förs in från eller ut till ett område utanför EU:s tullområde normalt inte ett smuglingsbrott. Den som inte anmäler en vara som förs in i eller ut ur landet till tullbehandling kan dock dömas för tullbrott, se 8 § lagen om straff för smuggling. Om gärningen inte utgör ett tullbrott kan ansvar för tullförseelse enligt 10 kap. 1 § tullagen (2000:1281) i stället aktualiseras. Regeringen anser att det inte finns något behov av ytterligare kriminalisering och att det inte bör införas någon särskild straffbestämmelse när det gäller underlåtenhet att till Tullverket anmäla vapen och ammunition som förs in från eller ut till ett område utanför EU:s tullområde.

Motionerna

I motion 2011/12:Ju12 av Kent Ekeröth (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att straffansvaret inte ska knytas till en underlåtenhet att anmäla till Tullverket att vapen och ammunition förs in i Sverige, utan till en underlåtenhet att uppvisa ett tillståndsbevis i samband med gränspasser-

ingen. Förändringen skulle enligt motionen öka möjligheterna att kontrollera vilka vapen som förs in och underlätta att beivra en utebliven anmälan om införsel som smuglingsbrott.

I kommittémotion 2011/12:Ju13 av Maria Ferm och Agneta Börjesson (båda MP) yrkandena 4–6 föreslås att Tullverket ska ges i uppdrag att redovisa en handlingsplan för att minska antalet olovligen införda vapen och att redovisa mängden vapen och ammunition som förs in olovligen i landet och vilka åtgärder som har vidtagits av den anledningen. Tullverket och Brottsförebyggande rådet (BRÅ) bör enligt motionen dessutom utveckla statistik över smuggelbrott.

I kommittémotion 2011/12:Ju14 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 3 begärs att regeringen ska se över Tullverkets befogenheter. Motionärerna ifrågasätter om en straffsanktionerad anmälningsskyldighet vid införsel av vapen och ammunition är en tillräcklig åtgärd.

I kommittémotion 2011/12:Ju15 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 3 föreslås en rad ytterligare åtgärder för att bekämpa den organiserade brottsligheten. I motionen föreslås bl.a. att tullen i regleringsbrevet får i uppdrag att prioritera vapensmuggling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den illegala införseln och den brottsliga befattningen med vapen måste bekämpas effektivt. Tullverket har i uppdrag att kontrollera och beslagta illegala vapen vid den svenska gränsen. Det är en prioriterad fråga för tullen. Enligt regleringsbrevet ska kontroller av in- och utförsel särskilt inriktas på hot mot hälsa, miljö och säkerhet. I det ligger även kontroll av illegal införsel av vapen. Tullverkets resurser och befogenheter och förmåga att samarbeta med bl.a. polisen är avgörande för hur effektivt arbetet blir att förhindra att vapen olovligen förs in i landet. Riksdagen (bet. 2011/12:SkU1) har nyligen beslutat att öka Tullverkets anslag med 5 000 000 kronor under perioden 2012–2014 för arbetet mot grov organiserad brottslighet.

Den 1 juli 2011 trädde de lagändringar som krävs för att Sverige ska kunna tillträda FN:s vapenprotokoll i kraft. Vapenprotokollet syftar till att stärka samarbetet mellan staterna för att förebygga och bekämpa olaglig handel med vapen. Lagändringarna ska motverka illegal tillverkning och handel med vapen. Tullen får bl.a. bättre möjligheter att ha kontroll över vapen som förs över gränsen och kan bl.a. göra kontrollbesök och revisioner hos den som till eller från Sverige för in respektive ut vapen.

Regeringen har gett Rikspolisstyrelsen och Tullverket ett gemensamt uppdrag att vidta en rad åtgärder i syfte att minska den illegala införseln av skjutvapen till Sverige. Myndigheterna ska kartlägga införselns omfattning och de tillvägagångssätt som används samt med utgångspunkt i denna kartläggning fördjupa underrättelsesamarbetet mellan berörda myndigheter,

vidareutveckla samarbetet med berörda myndigheter i andra länder och effektivisera kontrollverksamheten genom fler gemensamma operativa insatser. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 30 september 2012.

Till detta kommer nu propositionens förslag till ändringar i vapenlagstiftningen för att motverka illegal vapenhantering och förhindra att olämpliga personer får tillgång till vapen. Enligt propositionen kommer en utredning att tillsättas med uppdrag att bl.a. lämna förslag om ytterligare skärpningar när det gäller grovt vapenbrott. En ny s.k. vapenamnesti ska också genomföras.

Utskottet anser att den straffbestämmelse i inregränslagen som föreslås i avsnitt 4.4. i propositionen kommer att öka tullens möjligheter att kontrollera den införsel av vapen som sker med införseltillstånd, medan bestämmelsen knappast påverkar möjligheterna att motverka den egentliga smugglingen av vapen. Det är därför viktigt att en olovlig införsel av vapen även i fortsättningen ska kunna bedömas som smuggling och straffas enligt smugglingslagens straffbestämmelse, som har fängelse i straffskalan. Icke desto mindre anser utskottet att den föreslagna lagändringen är viktig eftersom den innebär att tullens möjligheter att kontrollera vilka specifika vapen som faktiskt förs in i landet ökar avsevärt. Tullverket kan dokumentera införseln, vilket underlättar en framtida spårning av vapen. Myndigheten kan också lämna bättre uppgifter om införsel av skjutvapen till Rikspolisstyrelsen i enlighet med den reglering som infördes år 2006 för att förbättra polisens kontrollmöjligheter över vapen som förs över gränsen.

Utskottet delar också regeringens uppfattning att förslaget är en tillräcklig åtgärd för att upprätthålla anmälningsskyldigheten vid införsel av vapen och att man inte som villkor bör ställa krav på att tillståndsbevis ska uppvisas vid gränspasseringen.

Med det anförda tillstyrker utskottet den föreslagna ändringen i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett land inom Europeiska unionen.

Utskottet avstyrker de aktuella motionsförslagen.

Stockholm den 26 april 2012

På skatteutskottets vägnar

Henrik von Sydow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik von Sydow (M), Leif Jakobsson (S), Ulf Berg (M), Hannah Bergstedt (S), Lena Asplund (M), Christina Oskarsson (S), Fredrik Schulte (M), Hans Olsson (S), Peter Persson (S), Karin Nilsson (C), Anders Karlsson (S), Maria Abrahamsson (M), Mats Pertoft (MP), Lars Gustafsson (KD), Thoralf Alfsson (SD) och Anna Steele (FP).

Avvikande meningar

1. Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen (S)

Leif Jakobsson (S), Hannah Bergstedt (S), Christina Oskarsson (S), Hans Olsson (S), Peter Persson (S) och Anders Karlsson (S) anför:

En av de viktigaste politiska åtgärderna är att skapa trygghet i samhället. Socialdemokraterna har under en rad år föreslagit flera olika åtgärder för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Den organiserade brottslighetens utbredning och kriminellas tillgång till illegala vapen är ett konkret hot mot medborgarnas trygghet och tilltron till att rättsväsendet har förmåga att bekämpa kriminalitet.

Dessvärre har alliansregeringen inte tagit utvecklingen på tillräckligt stort allvar. Alliansregeringens passivitet och otydlighet har medfört att behovet av en skärpt vapenlagstiftning inte har utretts i tillräcklig utsträckning och att de förslag som har kommit fram inte har beaktat allvaret i att illegala vapen finns i samhället och används av kriminella grupperingar. Det behövs en fokusförändring i vapenlagstiftningen, från kontroll av legala vapen till bekämpning av illegala vapen.

Propositionen omfattar endast en liten del av de åtgärder som måste genomföras. Det kanske viktigaste förslaget, att polisen kan använda sig av telefonavlyssning vid misstanke om grovt vapenbrott och se till att skärpa minimistraffsatsen för grovt vapenbrott från sex månader till ett år, saknas helt. Vi konstaterar även att frågan om vapenamnesti inte finns med i förslaget. En annan åtgärd som skulle kunna vidtas omedelbart är att tullen får i uppdrag att prioritera vapensmugglingen. Det är märkligt att ett sådant uppdrag inte finns med i tullens regleringsbrev, trots alla incidenter som har skett under året med illegala vapen.

Vi ställer oss bakom propositionen trots att vi anser att åtgärderna är otillräckliga. Det är viktigt att synen på vapenbrott skärps. Lagstiftningen måste utvärderas ett år efter det att den har trätt i kraft. Det är också nödvändigt att ge tullen ett tydligare uppdrag att prioritera vapensmuggling. Vi vill slutligen påpeka att utformningen av vissa bestämmelser har föranlett skarp kritik från lagrådet vars synpunkter bör beaktas.

2. Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen (MP)

Mats Pertoft (MP) anför:

Vapen och ammunition förs in i landet på många olika sätt och olika vägar. Miljöpartiet anser att Tullverket bör upprätta en handlingsplan med förslag om hur smugglingen av vapen ska minskas som redovisas till regeringen som underlag för kommande åtgärder. Tullen bör också rapportera till regeringen antalet misstänkta brott och de åtgärder som man har vidta-

git. Vi anser även att Rikspolisstyrelsens årliga redovisning till regeringen över vapenbrott ska återupptas. Kriminalstatistiken är bristfällig. Statistiken över olovlig införsel av vapen och ammunition måste förbättras av Tullverket tillsammans med Brottsförebyggande rådet, och uppgifterna bör redovisas i den samlade kriminalstatistiken.

3. Anmälningsskyldighet vid införsel och utförsel av vapen (SD)

Thoralf Alfsson (SD) anför:

Enligt propositionen anser Tullverket att tillståndsbevis ska uppvisas i samband med gränspassering och införsel av vapen. Det skulle öka möjligheterna att kontrollera vilka vapen som förs in till Sverige och dessutom underlätta att beivra en utebliven anmälan om införsel som smugglingsbrott. Regeringen anser att straffansvar vid utebliven anmälan utgör en tillräcklig åtgärd för att upprätthålla anmälningsskyldigheten vid införsel av vapen. Det motsäger därmed inte att ett krav på att uppvisa införseltillstånd vid gränspassering skulle öka möjligheterna att kontrollera vilka specifika vapen som förs in och därmed också en straffrättslig uppföljning av utebliven anmälan. Sverigedemokraterna ser med oro på hur insmugglade vapen används vid grova brott i Sverige. Vi är samtidigt medvetna om att Tullverkets bemanning har minskat sedan 1990-talet och i samband med inträdet i Schengenområdet. Vi är övertygade om att gränskontrollerna behöver stärkas för att förhindra att vapen förs in illegalt. Tullverkets förslag om en striktare kontroll bör därför genomföras.